

Odgovor: **MODEL ZDRUŽITVE DVEH LASTNINSKIH SISTEMOV**

Vladislav. Pogledala sem tvoj dopolnjujoči se model dveh sistemov. Ideje, kako med seboj pomiriti družbeni interes, za katerega se profitni model ne zmeni in kapitalski model reprodukcije so stare skoraj kot kapitalizem sam. Utopični socialisti, zadruga, 10% lastništva podjetij v VB je v delavski lasti, nekaj podobnega v ZDA. Nič od tega ni spremenilo prevlade kapitala nad delom. Isti glavobol je vedno nastopil tudi po proletarskih revolucijah - Leninova Nova ekonomska politika, naše samoupravno tržno gospodarstvo sta bili spodletela odgovora na ta izziv. ...Vsaka vladajoča oblika reprodukcije je vedno dopuščala do neke mere soobstoj prejšnjih reprodukcijskih modelov - v fevdalizmu in v kapitalizmu najdemo elemente suženjstva, v kapitalizmu sobivajo tudi elementi fevdalnih ostankov (angleško plemstvo, položaj državnih cerkva), obstajajo otočki neblagovne, narvalne produkcije, velike skupine ljudi živijo v nihanju med temeljnima razredoma v spopadu - uradniki, učitelji, družboslovni in drugi znanstveniki, kulturniki... Po mojem si pravilno ugotovil, da sta se udejanjena modela socializma in kapitalizma izčrpala, da danes sobivata v spopadu, v katerem jaz mislim, da zmaguje stran, ki vleče v popolni monopolni položaj kapitalizma, in politična elita pravno ustvarja možnosti za množično pretakanje družbenega denarja v zasebne žepe, čeprav vidim, in sama sodelujem v tem, da se nasprotna smer upira v seriji nepovezanih bojev.

Rešitev rebusa sobivanja sistemov je doslej vedno temeljila na družbeni večini, ki se je strinjala, da je sobivanje možno in ki je pristala na PREVLADO oziroma SMER razvoja v smeri enega ali drugega modela (kapitalizma, socializma). Ko ta družbena večina skopni, se odpre razvojna in politična kriza družbe in vse postane mogoče. V takem času živimo danes.

Ti misliš, da je rešitev, da se oba sistema prijateljsko dogovorita o fer tekmovanju. Bila bi, če bi politika organizirala nastajanje nove družbene večine, ki bi se strinjala, da je to ravnovesje prava rešitev. Take politike zaenkrat v naši državi ni in ne morem o je pričakovati od sedanjih političnih strank. Torej potrebujemo nove in drugače institucionalno organizirane politične akterje.

Ne bi se pogovarjal o izmih. Jaz tudi ne. Bi se pa (zdi se mi oba) pogovarjala **o kvaliteti življenja, o svobodi in kreativnosti za vse ljudi, kot cilju bodočega družbenega razvoja**. To je vizija družbe, kjer **ekonomija služi zadovoljevanju temeljnih človekovih potreb ne le po stanovanju, hrani, obleki, vsakršni varnosti (tudi okoljski), zdravju, znanju, ampak tudi po svobodi, odgovornosti, sprejetosti, sodelovanju, vključenosti**.

Ne strinjam se s teboj, da je treba vzpostaviti monopolni položaj "socializma" in "kapitalizma" v dveh sektorjih. Kapitalistični monopol, (ti ga imenuješ izrojeni, korporativistični kapitalizem - oprusti, a od časov britanske Indijske trgovinske družbe nikoli ni bilo drugačnega kapitalizma. Tistega, ki ga kot ideal predstavljajo v učbenikih na zahodu enako nikoli ni bilo, kot ni bilo socializma, kakršnega si je Kardelj zamislil v Jugi). Kapitalizem je agresiven in izpodriva vse drugo, treba ga je obrzdati tako, da ga povsem izključimo iz sektorjev, kjer je na profitnem motivu zasnovan trg ŠKODLJIV in nima kaj iskati, v sektorjih, kjer je potreben, pa ga spraviti pod močno kontrolo organiziranih ljudi, ki niso vplivni lastniki produkcijskih sredstev. Tekmovanje med družbenim in zasebnim v javnem sektorju? Če znanje postane blago, osnovni cilj ni več, da je dostopno vsem, ki se želijo učiti, ampak da ga lahko kupi tisti, ki ga lahko plača. Enako velja za zdravje ali socialne storitve. Edini problem, ki ga je treba rešiti pri dobrinah, ki morajo biti enako dostopne vsem, je sistem upravljanja v javnem sektorju, kjer je treba najti občutljivo ravnotežje med izvajalci, uporabniki in demokratičnim odločanjem, koliko sredstev iz družbeno ustvarjenega presežka je mogoče in treba nameniti za posamezne namene, in zagotoviti dovolj denarja za eksperimentiranje z vsebinskimi inovacijami. To smo v našem socializmu reševali s sistemom samoupravnih interesnih skupnosti in z delegatsko organiziranimi večdomnimi skupščinami. Vsak pošten analitik (WHO na področju organizacije zdravstva na primer je priznala, da smo s 5% BDP za zdravstvo uspeli odlično pokriti zdravstvene potrebe skoraj vseh in zagotoviti strokovno odličnost sistema) nam je priznal, da je bil sistem izjemno uspešen in v bistvu ekonomsko racionalen; vse, kar še danes imamo v javnem sektorju in se je izkazalo za izjemno trdoživo, saj tej javnih sistemov 25 let napadov privatizacije ni uspelo zrušiti, čeprav je posamezne segmente grdo načelo, smo naredili v tistem času - vrtce, zdravstvene domove, celodnevno šolo, družbeno prehrano

zaposlenih, domove za starejše... Propadati je ta sistem začel, ko so si izvajalci prilastili preveč moči (in je na primer zato nastalo preveč bolnišnic, osnovno zdravstvo pa je postalo podhranjeno, ali ko smo imeli na stotine profesionalnih in polprofesionalnih gledališč) in ko je postalo politično usklajevanje o prioritetah v krizi prezadolženosti naše nekdanje skupne države spričo birokratske skleroze in notranje nedemokratičnosti ZK praktično nemogoče.

Luka Koper ne dela dobro zato, ker je v taki ali drugačni lasti, ampak ker ima sposobno vodstvo. Zakaj ga nimajo druga podjetja v skupnostni lasti? Ker politični sistem deluje na "naše" in "vaše", ne pa na sposobne in odgovorne demokratično organizirani družbi za rezultate svojega dela. Torej odločitev o tem katera podjetja morajo biti v skupnostni lasti je predvsem stvar resne strategije, ki nam zagotavlja suverenost v odločanju o lastnem družbenem razvoju. **Znanstveni instituti, energetika, voda, plodna zemlja, telekomunikacije, mediji, založništvo, železnice, ceste in pristanišča, Cankarjev dom, sistem knjižnic, vse to je za našo EKONOMSKO suverenost pomembnejše kot Gorenje, avtomobilska industrija, ...zato bi morale biti v skupnosti lasti.** Strinjam se, da je treba SDK restavrirati, a za nadzor nad družbeno odgovornostjo kapitalskega sektorja in UPRAVLJALCEV v družbenem sektorju je državna kontrola premalo. Treba se je vrniti k modelu samoupravljanja in direktnim možnostim sprotne družbene kontrole uporabnikov in davkoplačevalcev. Modeli obstajajo – na primer sprejemanje proračunov na vseh ravneh z referendumom davkoplačevalcev, preverjanje vsej h proračunskih postavk z vidika ravnotežja porabe javnega denarja za moške in ženske. Uvedli bi lahko enako preverjanje z vidika generacij - otrok, mladine, plačevalcev davkov, upokojencev in skupin odraslih, ki niso po lastni krivdi izključeni iz dela, ki jim zagotavlja ekonomsko samostojnost.

Naj končam: Strinjam se, da je **javen in široko zasnovan razmislek o vprašanjih, ki jih zastavljaš nujen**, da si postaviš prava vprašanja, a da smo še zelo daleč od pravih odgovorov. Tisto, kar res rabimo je organizacija, s kater bi si tak resnično potreben družbeni dialog sploh omogočili.

Sonja Lokar

[Več](#)